

Programes per promoure l'ús del basc en l'àmbit del temps lliure infantil i juvenil

Programmes to promote the leisure use of Basque among children

Odei SAGARDIA IRAUNDEGI i Izaro SUSPERREGI OLAIZOLA

Urtxintxa Eskola (Guipúscoa)

Traducció: Agnès Toda i Bonet¹

RESUM

Urtxintxa Eskola realitza diferents programes de gestió del temps lliure infantil i juvenil en els quals incorpora la llengua basca per aconseguir normalitzar-ne l'ús. Kuadrillategi és un entorn distès de trobada en què es pretén incidir en els hàbits lingüístics per trencar amb la percepció negativa del basc. Bidaide és el programa que dona continuïtat a Kuadrillategi i es basa a oferir un servei a la comunitat com a guia de les persones nouvingudes. Lagunarteko Hizkerarekin Jolasean es realitza en hores escolars i pretén trobar paraules basques, amb l'alumnat, entorn a la vacil·lació, l'enuig i el fet de lligar. HEZHIZ també es realitza en hores lectives i aborda directament el tema de la llengua.

PARAULES CLAU: basc, temps lliure, educació, joventut, infància.

ABSTRACT

Urtxintxa Eskola develops various programmes to promote the organisation of children's and young people's leisure time while incorporating the Basque language to normalise its use.

Kuadrillategi provides a relaxed meeting place that seeks to influence linguistic habits in order to do away with the negative perception of Basque among certain groups. Lending continuity to Kuadrillategi, Bidaide is a programme that serves the community as a guide for newcomers.

Lagunarteko Hizkerarekin Jolasean is a programme held during school-time, and seeks to interact with students to find Basque words used in jokes, personal issues, dating and other matters of interest to young people. Hezhiz is also held at school and deals directly with the subject of language.

KEY WORDS: Basque language, leisure, education, young people, children.

CORRESPONDÈNCIA: Odei Sagardia Iraundegi i Izaro Susperregi Olaizola. Mundaiz bidea 8, 2. E. 20012 Donostia. Tel.: 943 270 033. Fax: 943 270 079. A/e: gipuzkoa@urtxintxa.org.

1. Atesa la dificultat de poder comprendre un text en basc per aquelles persones que no en dominin la llengua, s'ha decidit traduir el text elaborat per Urtxintxa Eskola.

Les actuacions d'Urtxintxa Eskola parteixen de la següent pregunta: és suficient que una llengua *moli* per parlar-la? El que hem vist al llarg dels anys és que la gent s'ha de trobar a gust amb una llengua per parlar-la. I la nostra feina se centra en això, en aconseguir que els joves se sentin a gust amb el basc.

Us preguntareu com ho fem perquè s'hi sentin a gust. El nostre àmbit de treball és el temps d'esbarjo dels joves d'entre 12 i 16 anys. Ens sembla important, abans de seguir, aclarir què és per a Urtxintxa el temps d'esbarjo. Josep Maria Puig Rovira i Jaume Trilla Bernet, en el seu llibre *La pedagogia del ocio* (1996), ens n'ofereixen una fórmula per explicar com l'entendem:

$$\text{temps d'esbarjo} = \text{temps lliure} + \text{llibertat} + \text{gaudir}$$

L'esbarjo és el temps lliure en el qual, sigui quina sigui l'activitat desenvolupada, les actituds que predominen són les de satisfer les necessitats personals que estan relacionades amb l'elecció autònoma, el desenvolupament lliure, el gaudi, el descans i la diversió. Precisament d'això és del que ens aprofitem nosaltres. Han escollit participar en els nostres programes, i gaudeixen i es diverteixen realitzant-los.

Penseu un moment. Com és el dia a dia d'un jove d'entre 12 i 16 anys? Es passen tot el dia escoltant què han de fer i com ho han de fer. Nosaltres els oferim un espai on poder ser. Un espai on poder estar. Un espai on poder estar a gust. I com se sent a gust un jove d'aquesta edat? Perquè ho vegeu més clar, us parlarem dels diferents programes que realitzem.

1. KUADRILLATEGI

No podem parlar de Kuadrillategi sense fer referència a Pello Jauregi. Va ser ell qui el va crear el 1991.

Abans d'explicar en què consisteix el programa, ens sembla important aclarir el significat etimològic de la paraula *kuadrillategi*. *Kuadrilla* significa, com ja sabreu, 'grup d'amics'. *Tegi* és un sufix basc que fa referència al lloc. De manera que *kuadrillategi* és el 'lloc on s'ajunta un grup d'amics'.

La iniciativa està dirigida a joves de 1r, 2n i 3r d'ESO, i cada grup s'ajunta amb dos monitors, d'octubre a juny, els divendres a la tarda.

Podríem explicar-vos les activitats que realitzem, però ens sembla molt més interessant que us quedeu amb l'essència de l'educació en el temps lliure. Paraules com: contenció i seguretat, respectar els ritmes, deixar fer, deixar que s'equivoquin, acompanyar i no dirigir, empatitzar, recollir propostes..., i dur-les a terme. És d'aquesta manera que aconseguim que vulguin venir, que vulguin quedar-se, que vulguin seguir amb nosaltres.

Quan hem aconseguit que vinguin, que estiguin aquí i que no se'n vulguin anar, ens plantegem què fer per incidir en els hàbits lingüístics, ja que aquest és el principal objectiu del programa. Intentem trencar amb la percepció que:

- El basc és una assignatura que s'estudia entre quatre parets.
- El basc és una cosa seriosa que només serveix per treure's l'EGA (certificat d'aptitud de la llengua basca).
- El basc és per a la festes folklòriques.
- En basc no es pot lligar.
- I un llarg etcètera.

I intentem que els joves relacionin el basc amb diversió, modernitat, comunicació..., amb la seva identitat.

Això és bàsicament Kuadrillategi.

2. BIDAIDE

Què passa quan s'acaba Kuadrillategi? Els joves que vulguin seguir amb nosaltres passen a un altre programa. Passen a Bidaide. *Bidaide* significa 'company de viatge', en basc.

Kuadrillategi i Bidaide són molt similars. Els joves segueixen fent les mateixes coses i els monitors segueixen les mateixes directrius. Però fem un pas més. Els joves passen per una fase d'aprenentatge per després oferir un servei a la comunitat.

Fa dos anys va arribar a les nostres mans des de Sabadell un projecte que es deia Joves Guies; dues coses ens van cridar l'atenció d'aquell projecte:

1. La filosofia d'aprenentatge i servei.
2. La rebuda d'igual a igual que realitzaven els joves nascuts a Sabadell als novins-guts.

Imagineu-vos que teniu entre 15 i 16 anys, imagineu-vos-ho... Acabeu d'arribar amb la vostra família a una ciutat que no coneixeu. No en coneixeu ni els costums ni la llengua, i no coneixeu ningú. És inevitable que us pregunteu: «qui m'explicarà com funciona tot aquí?», «qui m'ho ensenyarà tot això?», «no entendre res!». Imagineu-vos, ara, que hi ha un grup de joves de la vostra edat que han realitzat un aprenentatge i estan preparats per donar-vos aquest servei que necessiteu. Això és Bidaide.

En aquest moment, el jove nouvingut està a gust entre iguals. I és just aquí quan tenim l'oportunitat de complir els nostres objectius lingüístics.

Però hi ha molts altres serveis a oferir. Us n'hem explicat només un. En cada grup es decideix quin serà el servei comunitari a realitzar.

3. LAGUNARTEKO HIZKERA

En aquests dos programes els objectius lingüístics es treballen d'una manera no conscient per als joves; no arribem a parlar amb ells ni sobre llengua ni sobre objectius lingüístics i creiem que, a vegades, cal treballar aquests aspectes d'una manera

conscient, ja que sovint els joves no disposen de recursos lingüístics per comunicar-se en la vida quotidiana.

A partir d'aquesta observació, va sorgir Lagunarteko Hizkerarekin Jolasean ('Jugant amb el Llenguatge Col·loquial'). Els tres temes principals són: la vacil·lació, l'enuig i el fet de lligar.

En aquest programa, d'una manera molt lúdica i divertida recollim les expressions en basc que ells utilitzen, els n'ofereix algunes de noves i es treballa la capacitat de creació de noves expressions; ja que la base d'aquest programa és adonar-se que la llengua basca és una llengua viva i, per tant, en canvi constant.

A diferència dels programes anteriors, aquest programa es realitza en l'àmbit escolar, en hores lectives, en mòduls d'entre 6 i 10 hores. Tot i que es realitzi en hores lectives, la nostra metodologia és de temps lliure, de manera que aconseguim que els joves enriqueixin el seu vocabulari al mateix temps que es diverteixen.

4. HEZHIZ

Fa tres anys vam decidir fer un pas més enllà. Ens vam preguntar: per què no parlem amb els joves de què pensen sobre les llengües? Què n'opinen? Què pensen sobre tot això? I vam creure que potser si partíem de les actituds, dels valors i de les normes socials cap a la llengua que tenen els joves, podríem aconseguir que parlessin més.

Un company acostuma a explicar una anècdota que en un curs va explicar una professora d'institut. Ella, fastiguejada d'escoltar els seus alumnes parlar en castellà en l'estona d'esbarjo, s'hi va apropar i els va dir que parlessin en basc. Els joves li van preguntar que per què ho havien de fer. La professora els va respondre que aquella era la nostra llengua. La nostra no, van respondre els joves.

I així, va sorgir HEZHIZ.

HEZ = Hezkuntza = educació

HIZ = Hizkuntza = llengua

En aquest procés que dura els quatre anys que cursen l'ESO, treballem quatre temes principals:

1. Prejudicis (inter)lingüístics i diversitat de llengües
2. Prejudicis del basc
3. El basc i la seva cultura
4. Dificultats en l'ús, oportunitats i eines

Es realitza en hores lectives —un total de seixanta, a tall de quinze hores per curs— i es fa amb el tutor a l'aula per tal que pugui, en altres cursos, realitzar el programa ell mateix.

5. CONCLUSIONS

Aquests són alguns exemples de com treballem la normalització lingüística en l'àmbit del temps lliure dels joves. Com hem recalcat al principi, el primer objectiu és atreure els joves i aconseguir que se sentin a gust amb nosaltres. Quan s'ha aconseguit la sensació de benestar i de llibertat, es tracta d'aconseguir que els i les joves vegin que poden ser ells mateixos / elles mateixes, per tal d'aconseguir que estiguin a gust amb nosaltres. Aleshores comencem a treballar els objectius lingüístics, a vegades de manera implícita i altres vegades de manera explícita. Així, aconseguim que ells i elles associïn el basc a sensacions positives.

Nosaltres no sabem si el basc *mola* o no, però sí que hem comprovat que és important sentir-se a gust i còmode amb el basc per tal de parlar-lo.